

Коли існувала Галицька православна митрополія?

<http://likbez.org.ua/ua/kogda-sushhestvovala-galitskaya-pravoslavnaya-mitropoliya.html>

В історії Церкви українських земель доба XIV – початку XV ст. позначилася існуванням та складним з церковної і політичної точки зору функціонуванням Галицької митрополії, що виникла 1302/3 р. за часів правління короля Русі та князя Володимирії **Юрія I Львовича**. Безпосереднім приводом для її утворення стало поступове тяжіння київських митрополитів ще від середини XIII ст. до північно-руських князів, зокрема остаточний переїзд у 1299 р. грека за походженням митрополита Максима до міста Владимира-на-Клязьмі. Інший потужний політичний осередок зі столицею у Холмі, а згодом у Львові, відомий як королівство Русі, на чолі з династією Романовичів, відреагував миттєво, домігшись канонічного дозволу імператора Андроніка II з династії Палеологів та константинопольського патріарха Афанасія I на висвячення першого галицького митрополита **Нифонта** († 1305). До канонічної території Галицької митрополії входили Галицька, Перемишльська, Володимирська, Луцька, Холмська і Турівська єпархії.

Галицький митрополит Петро Ратенський

Існування цього архієрейського осередку весь час залежало від політичної кон'юнктури як у королівстві Русі, так і за його межами – у країнах так званого «латинського світу», в землях, підвладних династії Чингізидів, особливо, у північно-східних руських теренах. Потужний вплив на церковно-політичні процеси мав стрімкий занепад Візантійської імперії та поглинання її земель мусульманськими завойовниками – турками-османами.

В історії Галицької митрополії відзначаються кілька етапів її функціонування:

Перший період 1302/3–1308 рр., поки на митрополита Галицького, Київського і всієї Русі із центром в Владимирі-на-Клязьмі не було висвячено **Петра Ратенського** († 1326), що означало фактичне припинення існування Галицької митрополії, як самодостатньої, самостійної архієрейської одиниці. Цікаво, що останнього з королівства Русі відправляли до Константинополя як претендента на Галицьку митрополію.

Другий період 1331–1332 рр., коли стараннями князя Юрія Болеслава Тройденовича при підтримці свого тестя великого литовського князя Гедиміна та константинопольського

патріарха Ісаї на короткий час посаду митрополита обійняв **Гавриїл** († 1329) (згодом – галицький єпископ **Феодор**, † 1347). Втім, митрополит Київський і всієї Русі Феогност швидко домігся після особистої зустрічі з патріархом скасування цього рішення.

Фундаменти Успенського собору XII ст. в Галичі

Третій період 1337/8–1347 рр. відзначений перебуванням на митрополичій кафедрі галицького єпископа Феодора (Теодора). Чергову ліквідацію митрополії 1347 р. спричинило отруєння князя Юрія Болеслава Тройденовича у квітні 1340 р., відсутність у нього прямих

нащадків чоловічої статі, складне міждинастичне становище, в яке потрапили землі королівства Русі, ну й нарешті поступове його інкорпорування до складу Польщі королем Казимиром III. До цього часу митрополичий осідок був у Галичі із центром в Успенському соборі, збудованому ще в середині XII ст.

Четвертий період 1371–1393 рр., коли спершу, за ініціативи польського володаря та всупереч інтересам київського митрополита осілого в Москві Олексія Бяконта, на митрополита Галицького, Волинського і Литовського було висвячено присланого до Константинополя кандидата **Антонія** († 1391/92), владу якого у 1376 р. визнав єпископ Холмський і Белзький Калікст. Місцем його перебування став Львів. Втім, за його понтифікату 1375 р. угорський і польський король Людовік I з династії Анжу домігся створення Галицької митрополії західного обряду, а після смерті владики та невисвячення на галицького митрополита єпископа Іоанна більшість епархій Галицької митрополії відійшли під владу митрополита всієї Русі Кипріяна. До 1401 р. тривало неканонічне управління Галицькою митрополією луцьким єпископом.

П'ятий період. Упродовж березня, серпня та листопада 1415 р. православними церковними соборами у Новогрудку (тепер – Білорусь), де взяли участь Полоцький, Чернігівський, Луцький, Володимирський, Смоленський і Туровський єпископи з Литви, а також Перемишльський і Холмський – з Галицької землі, всупереч позиції московського митрополита Фотія, на митрополита «Церкви Київської та всієї Русі» було висвячено **Григорія Цамблака** (до 1416 р. перебував у Києві, згодом – у Вільно). Це викликало обурення константинопольського патріарха, адже тепер Руська православна церква була поділена між Великим князівством Литовським та Московським, митрополити якого відтепер, з дозволу того ж константинопольського патріарха, володіли також титулом митрополита галицького.

Упродовж XIV–XV ст. створена за ініціативи королів Русі Галицька митрополія мала підкреслити політичну вагу та міждинастичний авторитет династії Романовичів не тільки у так званому «православному світі» своїх найближчих руських, литовських сусідів, а й країн західного обряду, головно традиційних суперників – Угорщини і Польщі. Створення нового архієрейського осередку не перешкоджало намірам константинопольських патріархів, натомість суперечила інтересам київських митрополитів та їхнім покровителям з числа місцевих князів, які наприкінці XIII ст. осіли у підконтрольних династії Чингізидів північно-східних землях Русі. Їхніми резиденціями час від часу були Владимир-на-Клязьмі і Москва.

Відсутність церковної і політичної єдності в країнах Західної та Південної Європи (так званій «Авіньйонський полон пап», Велика Схизма, турецький наступ на Балкани та підкорення низки православних країн – Сербії, Болгарії, Візантії тощо) і систематичні інтриги при дворі константинопольських патріархів збоку непримирених суперників Галицької митрополії перешкоджали нормальному її функціонуванню. У її канонічних землях мешкало також немало адептів західного обряду та православного духівництва, схильного при першій кращій нагоді підтримати посягання митрополита Київського та всієї Русі на канонічні землі «Галицького колеги». Поза всяким сумнівом, не зважаючи на складні умови існування, історичний факт Галицької митрополії не підлягає жодному сумніву, знаходячи підтвердження у різнопланових джерелах окресленої доби. На тлі політичного та релігійно-світоглядного розвитку земель королівства Русі, яке радше тяжіло до «західного світу», архієрейський осередок став своєрідним апофеозом його усестороннього розвитку.